

Mgr. Vladimír Olejník

Ďalšie výskumy ku Kamaldulskej Biblii

V priebehu rokov 2011-2012 prebiehal projekt Digitalizácia Kamaldulskej Biblie, ktorý sa chýli k svojmu záveru. V rámci riešiteľského kolektívu bolo mojou pôvodnou úlohou fyzické skenovanie dokumentu a technické zabezpečenie jeho publikácie na webovom rozhraní. Z dôvodu schválenia obmedzených finančných prostriedkov na riešenie bol projekt ohrozený a v podstate neuskutočniteľný. Vďaka jedinečnej podpore projektu zo strany vtedajšieho generálneho riaditeľa SNK, prof. PhDr. Dušana Katuščáka, PhD., bola digitalizácia uskutočnená v spolupráci so SNK. Technického riešenia publikácie zdigitalizovaných obrazov sa v poslednej fáze projektu kompetentne ujal pán Slavomír Beľuško, IT technik Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka. Mne bolo v súvislosti s týmito zmenami v koncepcii projektu pridelených niekoľko výskumných úloh:

- Podrobiť výskumu dostupné archívy a pokúsiť sa potvrdiť či vyvrátiť hypotézy o vzniku Kamaldulskej Biblie mimo prostredia konventu v Červenom Kláštore.
- Sledovať dostupné rukopisné slovaciká, súdobé s Kamaldulskou Bibliou a nazberať vzorky rukopisov kvôli komparácii.
- Zistiť a preveriť okolnosti života a smrti Romualda Hadbavného.

Tieto úlohy, ako bude uvedené neskôr, sa vďaka výnimočnému archívnemu nálezu kamaldulskej omšovej knihy z rokov 1735 – 1782 nečakane rozšírili o ďalšiu:

- Popis a výskum kamaldulskej Omšovej knihy z rokov 1735 – 1782.

V predkladanej štúdií postupne priblížim východiská a ciele všetkých výskumných úloh, ktoré som sa počas výskumov pokúsil dosiahnuť, zároveň vyprezentujem dosiahnuté výsledky.

1. Archívny výskum (Kde mohol vzniknúť preklad Kamaldulskej Biblie?)

Podozrenie o tom, že preklad Kamaldulskej Biblie nevznikol v Červenom Kláštore sa rozvíjalo počas debát v kuloároch s kolegami z Katedry slovenských dejín FF UK¹. Hlavnou témou bola formálna úprava Biblie a jej jazykové danosti, ktoré sú odborníkovi, ktorý pozná uhorské reálie 17. a 18. storočia, podozrivé už pri zbežnej prehliadke Kamaldulskej Biblie. Sloveský text s latinskými exegetickými, odkazovými a explikatívnymi prekladateľskými

---

¹ Za cenné postrehy ďakujem prof. Martinovi Homzovi, Dr. a jeho vtedajšej doktorandke, Mgr. Nadi Rácovej, PhD.

poznámkami, spolu s liturgickou tabuľkou na nedele a sviatky a vyznačením jednotlivých čítaní a evanjelií priamo v texte, o Biblii prezrádza, že ide o pomôcku pre kňaza, kazateľa, žiada sa rovno povedať rekatolizátora, pôsobiaceho v slovenskom prostredí.² V liturgii bola síce v polovici 18. storočia, teda v dobe vzniku kamaldulskej Biblie, záväzná latinčina, tak ako to zachytil už Ritus servandus Jána Burckarda z roku 1502, ktorý našiel svoj odraz v rubrikách Rímskeho misála z roku 1570. Niektorí biskupi, účastníci Tridentského koncilu, však múdro namietali, že veľké percento zúčastnených veriacich v podstate nevie, o čo pri liturgii ide. Z tohto dôvodu koncilové dekréty, konkrétne 22. sessia, VIII. kapitola, prikazujú biskupom a ostatným celebrantom, ako aj tým, ktorým je zverená starostlivosť o duše, vysvetľovať počas omše liturgické čítania a tajomstvá Eucharistie, a to aspoň v nedele a vo sviatky.³ V týchto intenciách je Kamaldulská Biblia ideálnym prostriedkom – pomôckou pre už vyšpecifikovanú skupinu kléru. Tu si však treba položiť otázku, či takáto pomôcka bola potrebná práve kamaldulom, a teda či mali tendenciu sa vôbec do prekladu pustiť. Táto rehoľa, niekedy nazývaná aj „nemí mnísi“ sa totiž vyznačuje predovšetkým kontempláciou. Pastoračná starostlivosť a evanjelizácia širokých mäs nepatria medzi ich prioritné zamerania.⁴ Naproti tomu máme naporiadzi hneď niekoľko reholí, ktoré sa pastoráciou (ak rovno nechceme povedať rekatolizáciou) širokých mäs, a to samozrejme aj slovenských, od konca 16. až do konca 18. storočia priamo zaoberali: piaristi, jezuiti, františkáni, minoriti a pavlíni.

Aká teda bola situácia v tomto období s používaním slovenčiny? Kto mal možnosť, alebo ešte lepšie potrebu preložiť Sväté písmo do slovenčiny a používať ho ako liturgickú pomôcku?

Jednými z veľmi vážnych adeptov sú bezpochyby jezuiti. Táto myšlienka vznikla počas prác na kritickom vydaní a preklade zatiaľ dvoch častí kroniky spišskokapitulských jezuitov, *Synopsis Historiae Residentiae Scepusiensis Societatis Jesu ab ejus in Scepusium adventu*.⁵

² Túto hypotézu vyslovil už r. 2002 vo svojej štúdií Vladimír Gregor. Por. GREGOR, V.: *Die exegetischen Anmerkungen am Rand der Kamaldulenser-Bibel*. In: Rothe, H. – Scholz, F. (eds.): *Swaté Biblia Slowenské aneb Písma Swatého Částka II*. Paderborn : Ferdinand Schöningh 2002, s. 779.

³ CHUPUNGCO, Anscar, J. (ed.): *Handbook for liturgical Studies. Vol. I. Introduction to the liturgy*. Collegeville : The Liturgical Press 1997, s. 159.

⁴ MAJERIKOVÁ, Ingrid: *Mníšsky rád kamaldulov a jeho miesto v dejinách slovenského jazyka*. In: Nábělková, M. (ed.): *Varia VI. Zborník zo VI. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra – Piesok 27. – 29. 11. 1996)*. Bratislava : Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV 1997, s. 219, 220.

⁵ Kroniku považujeme za stratenú. Jej odpis vytvoril niekedy pred r. 1934 počas svojho doktorandského štúdia profesor Spišského kňazského seminára a Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule, PhDr. ThDr. Valentin Kalinay. Odpis je uložený v jeho osobnom fonde v Štátnom archíve v Levoči. Por. Kalinayov odpis kroniky patrí do osobného fondu Valentin Kalinaya a je uložený v depozitnej úschove v Štátnom archíve v Levoči. ŠA LE, fond Archív Dr. Valentína Kalinaya, inv. č. 5. Kritické vydanie a preklad kroniky na základe tohto prameňa na pokračovanie uverejňuje autor štúdie v zborníku Slovenského národného múzea – Spišského múzea v Levoči: OLEJNÍK, Vladimír: *Synopsa dejín spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej prichodu na Spiš*. In: Novotná, M. (ed.): *Acta Musaei Scepusiensis* 2007. Levoča : SNM – Spišské múzeum v Levoči

Tu sa uvádza, že už r. 1639, keď Spišský hrad získal Štefan Čáki a jezuitov si sem prizval pre svoju osobnú zbožnosť, sa v hradnej kaplnke vysluhovali len katolícke obrady a „vždy vo sviatok a v nedeľu sa po odslúžení spievanej bohoslužby šírilo Božie slovo v troch jazykoch - maďarskom, slovenskom a nemeckom.“⁶

Hneď po tom, čo jezuiti r. 1646 získali Kodriu⁷, začali ju predstavovať na svoju rezidenciu a od školského r. 1647/48 tu otvorili školu. Už na Vianoce 1648 uviedli jezuiti v Kodrii slovenskú divadelnú hru *Apollo Coelis Redditus Seu S. Stephanus Protomartyr, contempto vanorum Deorum cultu, verum Deum agnoscens* (*Apollo, vrátený nebu alebo sv. Štefan prvomučeník, ktorý pohrdnúc uctievaním márných bohov poznal Boha pravého*), ktorú so synmi Štefana Čákiho, Štefanom a Ladislavom, ako aj ostatnými študentmi školy, naštudoval prefekt školy, Pavol Szuhai, S.J.⁸

Ak je uvedenie divadelnej hry vážnym prejavom zrelosti istého jazyka, o čo väčším dôkazom sú verejné filozofické dišputy. Spišskokapitulskí jezuiti r. 1655 usporiadali v slovenčine hneď dve: jednu pri Kristovom hrobe na Veľký piatok (13. 4.) a druhú na sviatok Kristovho tela (14. 6.).⁹

2007, s. 113-151; OLEJNÍK, Vladimír: *Synopsa dejín spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš II*. In: Novotná, M. (ed.): *Acta Musei Scepusiensis* 2008. Levoča : SNM – Spišské múzeum v Levoči 2008, s. 239-286.

⁶ OLEJNÍK, Vladimír: *Synopsa dejín spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš*. In: Novotná, M. (ed.): *Acta Musei Scepusiensis* 2007. Levoča : SNM – Spišské múzeum v Levoči 2007, s. 128, 129.

⁷ Kodria (z lat. kodrus – chudobný), bol stredoveký kamenný dom, ktorý stál na mieste dnešného bloku A Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka. Patril rodine Zápoľských a nevedno na čo slúžil pôvodne. Podľa svojho názvu snáď na ubytovanie chudobných študentov, či klerikov. Spišským prepoštom ju r. 1510 darovala spolu s benefíciom Kaplnky Kristovho Tela (tzv. Zápoľského kaplnka) Hedviga Tešínska, vdova po Štefanovi Zápoľskom. Dom mal slúžiť na ubytovanie rektora kaplnky a piatich kaplánov, ktorí mali asistovať a spievať pri zádušných omšiach za Štefana a Imricha Zápoľského. Po zániku, či zabudnutí na fundačné povinnosti v časoch, keď Spišská Kapitula zažívala problémy s reformačnými tlakmi, sa od tejto tradície upustilo. V čase príchodu jezuitov už fungovala iba ako hostinec. HRADSZKY, Josephus: *Initia, progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*. Szepesvárallya 1901-1902, s. 84.

⁸ Program tejto hry je uložený v Budapešti, v Szecsényi könyvtár, sign. RMK II. 685. *Apollo Coelis Redditus Seu S. Stephanus Protomartyr, contempto vanorum Deorum cultu, verum Deum agnoscens. Quem Illustrissimo Comiti Dn. Dn. Stephano de Csak, perpetuo terræ Scepusiensis, ejusdemq₃ Comitatus supremo Comiti: S. Rq₃; Mattis Consiliario, & Camerario; Tavernicorum Regalium per Ungariam magistro, Parenti suo colendissimo Comites Stephanus & Ladislaus Filij Xenij & Genethliaci nomine una cum caetera Illmo & prænobili Neogymnasij Scepusiensis juventute Misis accinentibus sub Symbolis in Scenam dabant. Anno QVo fernanDI tertII VoLVntate VnIVersaLi faCtâ paCe eLeCtIo paLatInI VngarIæ InDICTa fVerat posonII. (= 1648)* Maďarskí autori hru uvádzajú ako latinskú, por. NAGY, Alexander: Hazai tanodai drámák. In: Magyar Könyvszemle. 1.-6. Budapest : Hornyánszky Viktor Nyomdája 1884, s. 42, podobne aj súčasný elektronický záznam Szecsényiho knižnice: (10. 11. 2012)

http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/62a8?f=templates&fn=document-frame.htm&2.0#JD_RMNY2219 (publikované online).

Naproti tomu slovenskí autori MIŠIANIK, Ján a kol.: *Dejiny staršej slovenskej literatúry*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV 1958, s. 240; ČAPLOVIČ, Ján: *Bibliografia tlačí, vydaných na Slovensku do roku 1700, diel I*. Martin : Matica Slovenská 1972, s. 933 hovoria o slovenskej hre. Jezuitská kronika vyslovene uvádza ako jazyk hry slovenčinu.

⁹ OLEJNÍK, Vladimír: *Synopsa dejín spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš II*. In: Novotná, M. (ed.): *Acta Musei Scepusiensis* 2008. Levoča : SNM – Spišské múzeum v Levoči 2008, s. 283.

V r. 1660 vidíme na Spišskom hrade pôsobiť pátra Andreja Banka, S.J., ktorý sa vyslovene uvádza ako „missionarius slavonicus“.¹⁰ V r. 1663 magister Ladislav Farkaš, učiteľ v 3. ročníku (Grammatica) predniesol na Veľký piatok (17. 4.) a na sviatok Božieho Tela (18. 6.) v slovenčine verejné príhovory.¹¹ V r. 1665 bol príhovor po slovensky prednesený len na Veľký piatok (24. 3.), zato sa ho zúčastnil prepošť Juraj Báršoš aj s celou kapitulou.¹²

Vyjadrenie kronikára k stavu pastorácie v r. 1669 je jedným z najvýraznejších svedectiev o slovenčine, ktorú vyslovene nazýva „jazykom vlasti“: „*Tento rok sa stretol s mnohými problémami v starostlivosti o duše, a to kvôli tomu, že bolo málo kňazov, ktorí by ovládali reč vlasti a aj tí boli zaneprázdnení rôznymi úradmi. Lebo z tých, ktorí by vedeli po slovensky, sa jeden zdržiaval štyri mesiace u vdovy po najosvietenejšom grófovi Čákim ...*“¹³

V r. 1674 sa študenti z kapitulskej školy na križných cestách zbožne modlia *Maria Mater gratiae*, a to nielen po latinsky, ale aj po slovensky a tak učia zbožnosti aj okolitých obyvateľov.¹⁴ V r. 1675 je pre Spišské Podhradie určený nielen osobitný nedeľný a sviatočný kazateľ, ale aj ďalší, slovenský kazateľ, páter Štefan Sixti, S.J.¹⁵ O rok nato už tohto pátra vidíme ako riadneho slovenského kňaza pre Podhradie.¹⁶

V r. 1698 Kongregácia Kristovej agónie na veľké pohnutie množstva divákov predviedla na Veľký piatok (22. 4.) v kapitulskom divadle pašiovú hru v slovenčine.¹⁷ V r. 1700 sa kázalo po nemecky, po slovensky a po maďarsky aj na púti pri sv. Anne v Klukave. Kronikár pritom uvádza, že po nemecky a po slovensky sa zvyklo kázať aj po iné roky.¹⁸ Po slovensky na tejto púti určite kázal jeden z pátrov z kapitulskej rezidencie aj r. 1722.¹⁹

Kronikárske záznamy samozrejme nemôžu slúžiť ako podklad k štatistickému vyhodnoteniu používania slovenčiny. Okrem toho, Spiš sa nedá brať ako jediná možná lokalita, kde by mohol preklad Písma vzniknúť. Naopak, lepšie predpoklady pre systematickú prekladateľskú prácu majú väčšie jezuitské centrá, Trnava či Košice. Uvedené príklady používania Slovenčiny na Spiši sú poznatkami, získanými sekundárne pri výskume dejín

¹⁰ Synopsis, s. 36.

¹¹ Synopsis, s. 40, 41.

¹² Synopsis, s. 43.

¹³ Synopsis, s. 51. „*Annus hic magnos passus est defectos in Cura animarum ob Sacerotes paucos linguae Patriae gnaros, et hos ipsos varijs officijs distentos, nam ex tribus qui Slavonicam norant, unus apud Ill(ustrissimum) Comitem Seniore viduam de Csak qvatvor mensibus moratus est...*“

¹⁴ Synopsis, s. 64. *Maria, mater gratiae* je časť hymnu z malého officia o Preblahoslavenej Panne Márii. Por. Preces Latinae. dostupné online: <http://www.preces-latinae.org/thesaurus/BVM/MementoSA.html> (16. 11. 2012).

¹⁵ Synopsis, s. 65.

¹⁶ Synopsis, s. 71.

¹⁷ Synopsis, s. 96.

¹⁸ Synopsis, s. 98.

¹⁹ Synopsis, s. 102.

pôsobenia Spoločnosti Ježišovej na Spiši. Týchto niekoľko málo záznamov má však veľmi výraznú výpovednú hodnotu. Znamenajú totiž, že slovenčinou sa jezuiti zaoberali veľmi vážne, navyše prakticky (pastorácia) i vedecky (filozofické dišputy) a očividne v intenciách dekrétov Tridentského koncilu.

O čo väčšie bolo prekvapenie a nadšenie, keď sme s kolegyňou, Mgr. Monikou Bizoňovou, pri výskume v Magyar Országos Levéltár v Budapešti v r. 2011 objavili inventárnu knihu levočského jezuitského kolégia *Liber oeconomicus*, v ktorej bol prvý a základný inventár zapísaný v roku 1727. Okrem ďalších zápisov sa tu nachádza aj súpis huteľného majetku a kníh. V spálni nedeľného kazateľa sa medzi ostatnými knihami objavili dva veľmi zaujímavé zápisy: „*Novum Testamentum Slavonice*“ a „*Integra Biblia Slavonice*“.²⁰ Tento objav samozrejme vzbudil už celkom oprávnené podozrenie, že jezuiti mali preložené Sväté písmo do slovenčiny už pred Kamaldulskou Bibliou.

Pri opätovnom výskume v Budapešti tento rok som po konzultáciách s maďarskými kolegami navštívil Egyetemi könyvtár, kde som prehľadával katalógy konfiskátov, ktoré boli po zrušení jezuitov r. 1773 zväšané z celého Uhorska práve do Univerzitetnej knižnice v Budapešti. Nasledujúci zoznam knižníc obsahuje výpisy prekladov Sv. písma, pri ktorých je uvedený názov jednotlivých vydaní podľa toho ako sa uvádza v tom-ktorom katalógu, miesto a dátum vydania (ak sú uvedené) a veľkosť zväzku. Za týmito údajmi uvádzam poznámky o ďalšom osude zväzku v súvislosti so zvozom kníh do Univerzitetnej knižnice v Budapešti, ktoré som získal komparáciou pôvodných katalógov knižníc s katalógmi, kde sú uvedené len konfiskáty²¹, ďalej s katalógmi, kde sú uvedené zväzky, ktoré boli výslovne ponechané na svojich pôvodných miestach²², ako aj s katalógmi kníh, ktoré si univerzitná knižnica vyžiadala dodatočne²³: „Z“ (zostali) za záznamom znamená, že zväzok nebol odvezený do Budapešti, pôvodne zostal na svojom mieste a jeho ďalší osud je zatiaľ neznámy, je potrebný

²⁰ MOL, E-152, Acta Jesuitica. Dobox 35, fasc. 7. *Liber oeconomicus bonorum fundationum Collegij Leutschoviensis Societatis Jesu, annexis Varijs circa eadem bona, ad Collegium spectantibus, observationibus, conscriptus. Anno 1727*, s. 479.

²¹ Ms J 11. *Elenchus generalis librorum, qui ex bibliothecis, quas abolita soc. Jesu in regno Hungariae, et provinciis eidem incorporatis habebat pro bibliotheca regiae universitatis Budensis, velut in eadem adhuc desiderati selecti sunt Budae in bibl. regiae univ. 1782. diebus Jan. 14-27. Martii*. Adjectus est index elenchorum particularium et supplementum.

²² Ms J 18. *Elenchus librorum in bibliothecis varijs infranotatis post repartitionem remanentium Agriensis. Alba Regalensis. Baziniensis. Cassoviensis. Comaromiensis. Eperjesiensis. Fluminensis. Ginsiensis. Gyöngyösiensis. Jaurinensis. Leopoldopolitanus. Leutschoviensis. Magno-Varadinensis. Nagy-Banyensis. Neosoliensis. Psoniensis confixorum. Psoniensis apothecae. Psoniensis residentiae. Psoniensis collegii. Quinque ecclesiensis. Rosnaviensis. Sáros-Patakiensis. Scepusiensis. Schemmitziensis. Solnensis. Soproniensis. Strigoniensis. Szokolcensis. Temesiensis, Trenchiniensis, Thuroczensis. Tyrnaviensis. Vrbiczensis. Zagrabiensis.*

²³ Ms J 20. *Elenchus librorum, qui ex bibliothecis infra specificatis, ductu indicis generalis selecti, et ad bibliothecam regiae universitatis Budensis transmittendi sunt.* a J.21. *Novus delectus librorum ex bibliothecis infra specificatis pro Budensi.*

d'alší výskum; „V“ (vzaté) znamená, že zväzok bol prevzatý do Univerzitnej knižnice v Budapešti; „ZV“ znamená, že zväzok bol najskôr ponechaný na svojom pôvodnom mieste, univerzitná knižnica si ho vyžiadala až dodatočne. V zozname knižníc je množstvo vydaní Písma, ktorých osud nie je jasný. Neuvádzajú sa totiž ani v katalógoch konfiskátov, ani v katalógoch kníh, ponechaných na svojich pôvodných miestach. Nachádzame ich len pôvodných katalógoch jezuitských knižníc. Ich osud je nateraz úplne neznámy. Zoznam knižníc je usporiadaný abecedne podľa názvu miesta pôvodnej lokácie jednotlivých knižníc najskôr na Slovensku a následne d'alších jezuitských pôsobísk v Uhorsku, ktoré vo svojich katalógoch mali české či slovenské preklady Písma. Okrem Biblií ma zaujímala aj d'alšia literatúra, predpokladaná k používaniu slovenčiny a k prekladu – gramatiky, slovníky a podobne – ktoré som rovnako zahrnul do zoznamu. Za súpisom Biblií v rámci niektorých knižníc uvádzam krátku poznámku o tom, či autor súpisu správne rozlišoval jazykovú príslušnosť prekladov:

1. Kolégium S.J. v Banskej Bystrici (1778):²⁴

- (s. 132) Slavici
- Biblia. Fol. - **Z**
- Biblia Česká. Testamentum Vetus ad Prophetas usque. Fol. 2ks. - **Z**
- Idem a Prophetis usque ad finem Novi. Fol. 2ks.
- Bibliji Českj dyl tretj. 4°. 1582. - **Z**
- Ewangelia, a Epistole. Tyrnaviae 1702. 12°.

V tejto knižnici sa nachádzalo množstvo slavistických diel. Katalóg však nerozlišuje medzi českými a slovenskými tlačami.

2. Kolégium S.J. v Bratislave (1778):²⁵

- (s. 91) Vocabularium Latinum et Bohemicum. Olomoucij 1715. 8°.

3. Rezidencia S.J. v Bratislave (1776):²⁶

- (s. 13) Biblia sacra Veteris et Novi Testamenti. Pragae 1715. Fol. - **Z**
- (s. 64) Novum Testamentum. Pragae 1676. Fol. - **Z**

4. Rezidencia S.J. v Kláštore pod Znievom (1704):²⁷

²⁴ Ms J 10.7. *Elenchus librorum Bibliothecae collegii Neozoliensis olim Societ(at)is JESU conscriptum*. 1778.

²⁵ Ms J 10.10 *Catalogus librorum Bibliothecae Collegii Posoniensis abolitae Societatis Jesu conscriptus*. Anno 1778.

²⁶ Ms J 10.9 *Catalogus librorum in Residentia abolitae Societatis IESU ad Sanctum Martinum Posonii adinventorum*. 1776.

²⁷ Katalógy zo Széchényiho knižnice spracovali FARKAS, G. – MONOK, I. – POZSÁR, A. – VARGA, A.: Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Turóc, Ungvár. Szeged : Scriptum Kft. 1990.

Evangelia Slavonica in 8.²⁸

5. Rezidencia S.J. v Košiciach (1660, 1682):²⁹

Slauonici, Bohemici
 Euangelia Bohemica cum Cantionibus in fine. Pragae 1622. in 8o. 30
 Euangelia Dominicalia et Festiua. Olomucij 1661. in 16o.
 Euangelia Dominicalia et Festiua. Tyrnauiae 1673. in 8uo.
 Itinerarium Sacrae Scripturae. 1592. in fol.
 Biblia Sacra. 1556. in fol.
 Dictionarium Slavonicum in 4to.³¹

Autor katalógu síce uvádza názov oddelenia „Slauonici, Bohemici“, no na základe štúdia ostatných zväzkov v oddelení treba konštatovať, že jazyky rozlíšiť nevie.

6. Kolégium S.J. v Levoči (s.d.):³²

(s. 1) Biblia Bohemica, sine loco, anno. Fol. - **Z**
 Biblia Bohemica, sine loco, 1677. Fol. - **Z**
 Biblia Bohemica Veteris et Novi Testamenti. Norimbergae, 1540. Fol. 2ks. – **ZV**
 (s. 40) Grammatica linguae Bohemicae. Sine auctore. Pragae 1732.
 (s. 47) Haeretici
 Biblia Slavonica absque anno et loco. Sine theca. – **Z**, po zvozech sa volá Bohemica(!)
 (s. 50) Novum Testamentum S(alvatoris): N(ostri): J(esu): C(hristi): Absque loco, 1730 in cor. fonsc. (sic.) in 8°. Slavonicus. 2ks. - **Z**

Autor katalógu veľmi dobre rozoznáva medzi českým a slovenským prekladom Písma a inou literatúrou.

7. Rezidencia S.J. v Prešove (1778):³³

(s. 6) Biblia Bohemica in duobus tomis, edita Vetero-Pragae 1715. Fol. - **Z**

Okrem tejto Biblie sa v tomto katalógu nachádza množstvo slavistických tlačí, termín „Slavonicus“ a „Bohemicus“ bol dobre rozlíšený.

8. Kolégium S.J. v Skalici (1774):³⁴

²⁸ Katalógy zo Széchényiho knižnice spracovali FARKAS, G. – MONOK, I. – POZSÁR, A. – VARGA, A.: Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Turóc, Ungvár. Szeged : Scriptorum Kft. 1990, s. 244.

²⁹ Katalógy zo Széchényiho knižnice spracovali FARKAS, G. – MONOK, I. – POZSÁR, A. – VARGA, A.: Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Turóc, Ungvár. Szeged : Scriptorum Kft. 1990.

³⁰ FARKAS, G. – MONOK, I. – POZSÁR, A. – VARGA, A.: Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Turóc, Ungvár. Szeged : Scriptorum Kft. 1990, s. 86.

³¹ FARKAS, G. – MONOK, I. – POZSÁR, A. – VARGA, A.: Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Turóc, Ungvár. Szeged : Scriptorum Kft. 1990, s. 86.

³² Ms J 10.5. *Elenchus Librorum abolitae Societatis Collegii Leutschoviensis*. S. d. non ante 1773.

³³ Ms J 10.4. *Catalogus librorum Venerabilis Residentiae Eperjesiensis abolitae Societatis noviter confectus. A(nn)o D(omi)ni 1778*.

³⁴ Katalógy sú tu zachované dva: Ms J 10.16 *Catalogus bibl. coll. Szakolczensis*. a Ms J 10.17 *Catalogus librorum Collegii Szakolczensis*. 1774. Citujem katalóg so signatúrou J.10.17, nakoľko obsahoval o jednotlivých zväzkoch rozsiahlejšie informácie.

- (s. 1) Biblia Slavonica. Tomi 2. Fol. 3ks. Swate pismo, aneb Bibia Česka, Na ustanovenj Ferdinanda Arcy Biskupa Praskeho. Pragae 1715. Singula exemplaria in volum. 2bus. - **Z**
 Biblia Slavonica Uno tomo comprehensa. Fol. Tria exemplaria eodem editore Georgio Melantrich 1mum 1549, 2dum 1570 3tium 1577 omnia Pragae 4tum Norimb. per Linhar. Milchtler 1540. - **Z**
 Novum Testamentum Slavonice. Fol. Expurgatum Vetero-Pragae in Typographia Ferdinand. Col. S. J. Pragae 1677. - **Z**
 Evangelia et Epistolae pro Dominicis et Fetsis per annum. Slavonice. 12°. 12 fol. 2ks. - **Z**
 (s. 55) Dassipodij, Latino-Slavicum Lexicon. 4°. Ierosoviae 1559. 4 fol.
 (s. 56) Vussin, Latino-Germanico-Slavicum Lexicon. 4°. Ratisbonae 1740 (?). 4 fol.
 (s. 63) Grammatica Linguae Slavonicae. 8°. Pragae 1732. 8 fol.
 (s. 79) Novum testamentum Slavonice. 4°. 4 fol. 3ks
 (s. 80) Libri quinque Moysis. Slav. 4°. 1579. 4 fol. - **V**
 Libri prophetarum. Slav. 4°. 1582. 4 fol.
 Liber psalmodum. Slav. 4°. 1582. 4 fol. - **V**

Katalóg nerozlišuje češtinu a slovenčinu, za „slavonica“ považuje české vydania Biblií i slovníkov.

9. Rezidencia S.J. v Spišskej Kapitule (1773):³⁵

- Biblia sacra Bohemica in fol. - **Z**
 In cubiculo Praesid(entis) Congr(egatae):
 Biblia Bohemica, 2 ks.
 Evangelia slavonica – **Z**

Autor katalógu dobre rozlišuje medzi slovenčinou a češtinou.

10. Kolégium S.J. v Trenčíne (1778):³⁶

- (s. 3) Biblia Bohemica Veteris et Novi Testamenti in uno volumine. Pragae 1715. Fol. - **Z**
 Biblia Bohemica Veteris Testamenti in uno volumine. Pragae. Fol. - **Z**
 Novum Testamentum Bohemice in 3bus exempl. Pragae 1677. Fol. min.- **Z**
 Biblia Bohemica Veteris et Novi Testamenti volumen unum. Fol. - **Z**
 (s. 181) Evangelia, et Epistolae lingua Bohemica. Olomucy 1, non constat. 8°, 12°, 24°.
 (s. 291) Gramatica Latino Bohemica cum regulis ortographiae R. P. Constantij e S.J. Pragae. 8°.
 (s. 299) Biblia Lutheri slavonica. 4°.

Autor katalógu menuje samé české preklady. Výnimkou je „slovenský“ preklad Lutherovej Biblie, čo napovedá o nedostatočnom rozlišovaní autora katalógu medzi slovenčinou a češtinou.

11. Kolégium v Trnave (1690):³⁷

- Biblia Bohemica. Fol. Pragae 1549.³⁸

³⁵ Ms J 98.13a. S. n. Incip.: *Catalogus librorum in cubiculo concionatoris repertor(um)*. Spišská Kapitula 23. 10. 1773.

³⁶ Katalógy sú tu zachované dva: Ms J 10.18 *Catalogus librorum bibliothecae Collegij condam Soc. Jesu et domus probationis Trenchiniensis confectus Anno Dni. 1774.* a Ms J 10.19 *Novus catalogus bibliothecae Trenchiniensis ex benigna gratiosa commissione exc. consilii locumtenentialis r. Hung. de altissimo jussu regio confectus, opera Theophili Koroda e s. p. maj. gymn. Trenchin. local. directoris.* (Copiari coeptus die 1-ma Febr. et finitus 8. Mart. 1781, per Andr. E. Szathmáry. Citujem druhý z nich, ktorý obsahuje viac informácií o jednotlivých zväzkoch.

³⁷ Katalógy Ms J 1. a Ms J 2. spracoval FARKAS, G.: *Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig II.* Nagyszombat 1632-1690. Szeged: Scriptum Kft. 1997.

Bohemica Grammatica. 12°. Pragae 1667.
 Dictionarium Bohemico-latinum. 4°. Olomucij 1560.
 Idem Latino-Bohemicum. 4°. Pragae 1579.³⁹
 Evangelia Sclauonica. 8°. Olomucij 1685.⁴⁰

Autor katalógov zameňa termín „bohemice“ a sclauonice“.

12. Rezidencia S.J. v Žiline (1773):⁴¹

(s. 20) W Bibli Česke dil prwny, totyss Materi péty knich Moyžissowich. 1579. 4°. - **V**
 Dil druhi. 1580. 4°. - **V**
 Bibly Česke dil sstwrty. 1587. 4°. - **V**
 Dil paty. 1588. 4°. - **V**
 Bibly Česka. Norimbergae 1540. Fol.
 Biblia Slavonica sine titulo antiquissimae editionis. Fol.
 Biblia swata, to gest kniha, w niž se vssecka pisma S. stareho, gi noweho zakona obsahuju. 1613.
 Fol. - **ZV**
 Bibly swateg druhi dil, totižto nowy zakon. Witenbergae 1677. Fol. - **ZV**

13. Rezidencia S.J. v Alba Julii (1778):⁴²

(s. 1) Libri sacri
 Evangelia et Epistolae cum idiomate Slavonico. Tyrnaviae 1742. 12° - **Z**
 (s. 56) Lexicon Latinum cum interpretatione Ilirica, Germanica et Hungarica. Zagrabiae
 1742.

14. Kolégium S.J. v Budapešti (1774):⁴³

(f. 122b) Grammatica linguae Bohemicae. Vetero-Pragae 1715. 8°.
 Grammatica Germanico – Slavonico – Latina. Labaci 1715. 8°.

15. Knižnica v Pázmaneu (1681):⁴⁴

(s. 255) Euangelia Slavonica. Tyrnaviae 1673. 12°. 7ks.
 Testamentum novum Slavonicum. Fol.
 Testamentum novum Slavonicum. Pragae 1677. Fol.
 Testamentum novum Slavonicum. Pragae 1677. Fol.
 Autor nerozlišuje češtinu a slovenčinu.

16. Rezidencia S.J. v Sárospataku (1773):⁴⁵

(s. 1) Bohemica Biblia. Fol. 2ks. – **Z**, po zvozech sa nazýva „slavonica“.

³⁸ FARKAS, G.: *Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig II.* Nagyszombat 1632-1690. Szeged: Scriptum Kft. 1997, s. 193.

³⁹ FARKAS, G.: *Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig II.* Nagyszombat 1632-1690. Szeged: Scriptum Kft. 1997, s. 222.

⁴⁰ FARKAS, G.: *Magyarországi Jezsuita könyvtárak 1711-ig II.* Nagyszombat 1632-1690. Szeged: Scriptum Kft. 1997, s. 229.

⁴¹ Ms J 10.15 *Catalogus librorum in Bibliotheca Residenciae Solnensis Patrum antea Societatis reperibilium.* S.d. non ante 1773.

⁴² Ms J 10.1 *Elenchus librorum in Alba Regalensi extincta Societatis Residentiae repertorium Anno 1778.*

⁴³ Ms J 10.2 *Catalogus Bibliothecae collegii abolitae Societatis Budensis.* Budae, 21. Maji 1774.

⁴⁴ Ms J 10.11 *Catalogus librorum Collegii Pazmaniani sub cura R(eve)r(en)dor(um) Patru(m) Societatis Iesu.* Anno 1681.

⁴⁵ Ms J 10.12 *Catalogus librorum in bibliotheca Residenciae extinctae Societatis Jesu S. N. Patakiensis repertorium, medio infrascriptorum.* 1773.

17. Katalóg konfiskátov z jezuitských knižníc pre Univerzitnú knižnicu v Budapešti (1782):⁴⁶

Pre úplnosť informácie uvádzam výber zo súborného katalógu konfiskátov z jezuitských knižníc, kam boli prevzaté len české Biblie, konkrétne nasledujúce zväzky (ide o inventárne čísla 1450 – 1480; v zátvorke je uvedená lokalita, odkiaľ bol konkrétny zväzok prevzatý):

- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Nurnbergu 1542. (Levoča)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Praze 1560. (Kláštor pod Znievom)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Praze 1613. (Žilina)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Praze 1625. (Trenčín)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Praze 1722. (Prešov)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. W Nurnbergu 1740. (Žilina)
- Biblia sacra to gest Swate Pismo Stareho a Noweho zakona. Antverpiae 1740. (Kláštor p. Zniev.)
- Biblia sacra antiquae editionis. Antverpiae 1740. (Žilina)
- Biblia sacra antiquae editionis. Antverpiae 1740. (Levoča)
- Biblia sacra Dil prwny sareho zakona t. g. pet knih Moyssisowich. 1579. (Skalica)
- Biblia sacra Dil prwny sareho zakona t. g. pet knih Moyssisowich. 1579. (Žilina)
- Žalmi Dáwidowe. 1582. (zSkalica)
- Prorokowe. 1582. (Skalica)
- Druhy dyl Pisma swateho. 1580. (Žilina)
- Trety dyl Pisma swateho. 1582. (Banská Bystrica)
- Sstwrty dyl Pisma swateho. 1587. (Žilina)
- Pati dyl Pisma swateho. 1588. (Žilina)
- Biblia sacra Noweho Zakona. W Praze 1676. (Bratislava)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Praze 1677. (Trnava)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Wittebergu 1677. (Žilina)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Wittebergu 1677. (Kláštor pod Znievom)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Praze 1712. (Trenčín)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Praze 1715. (Bratislava)
- Biblia sacra to gest Swate pismo Noweho Zakona. W Praze 1715. (Skalica)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Brne 1609. (Trenčín)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Praze 1654. (Kláštor pod Znievom)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Trnawe 1702. (Banská Bystrica)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Kossicach 1730. (Skalica)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Trnawe 1742. (Alba Julia)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Trnawe 1769. (Oradea)
- Biblia sacra Epistole nedelne a swatečné. W Trnawe 1769. (Skalica)

Ako už bolo uvedené, okrem Spoločnosti Ježišovej sa pastoráciou širokých mäs v období predpokladaného vzniku Kamaldulskej Biblie zaoberali aj ďalšie rehole: piaristi, jezuiti, františkáni, minoriti a pavlíni. Z tohto dôvodu som popri katalógoch konfiskátov z jezuitských knižníc prezrel aj katalógy konfiskátov z knižníc nasledujúcich rehoľných spoločenstiev:

18. Pavlíni v Alba Julii (1786):⁴⁷

⁴⁶ Ms J 11. *Elenchus generalis librorum, qui ex bibliothecis, quas abolita soc. Jesu in regno Hungariae, et provinciis eidem incorporatis habebat pro bibliotheca regiae universitatis Budensis, velut in eadem adhuc desiderati selecti sunt Budae in bibl. regiae univ. 1782. diebus Jan. 14-27. Martii.* Adjectus est index elenchorum particularium et supplementum.

- (s. 50) Evangelia Sclavonice. Tyrnaviae 1742.

19. Pavlíni v Kežmarku (s.d.):⁴⁸

- (s. 6) Scriptura sacra slavon. idiomate. 1613. Fol.
 (s. 19) Biblia bohémica veteris et novi testamenti. Praga 1715. Fol.
 (s. 20) Dictionarium Bohem. Germanicum. 4°.

Na základe štúdia celého katalógu treba povedať, že nespoľahlivo rozlišuje medzi „slavonicus“ a „bohemicus“.

20. Pavlíni v Mariánke (1786):⁴⁹

- (s. 28) Amb(rosii) Calpini Dictionarium Latino Bohemicum. Praga 4°.
 (s. 30) Rosa, Grammatica ling. Bohem. Praga 1672. 8°.
 (s. 35) Scriptura sacra Bohemica antiqua. Fol.
 Pars II. da Biblior. Boh. Praga 1629. Fol.
 (s. 36) Biblia sacra Bohem. Praga 1712. Fol.
 Biblia sacra Bohem. 1557. Fol.

21. Pavlíni v Sátoraljaújhely (s.d.):⁵⁰

- (s. 1) Bibliorum Bohemicorum Pars secunda. 4°.
 (s. 2) Evangelia Bohemica lacera. 4°.
 Epistolae et Evangelia Polonica. Carlovici 1581. 4°.
 (s. 3) Evangelia et Epistolae Bohemicae. Zolnae 1676. 24°.
 (s. 84) Manuscripta concionatoria utrumque in 4o et compactum alterum Germ(anice) alterum Slavonic(e).

Autor katalógu dobre rozlišuje medzi češtinou a slovenčinou.

Výskum katalógu knižnice kamaldulov v Červenom Kláštore už urobil doc. Chalupecký, ktorý skonštatoval, že Kamaldulská Biblia sa v ňom nenachádza.⁵¹ Ja som sa zameral na prítomnosť iných prekladov Biblie, slovníkových a gramatických diel, ako i jezuitskej literatúry nielen v Červenom Kláštore, ale aj v Lánszéri:

22. Kamalduli v Lechnici:⁵²

- (s. 24) Sanctitudo Divi Ignatii.
 (s. 25) Novus synonymorum.
 (s. 29) Syllabus Dictionarij Latino slavonici Scriptus.

⁴⁷ Ms J 13.1. *Catalogus librorum in bibliotheca PP. Paulinorum Albaeregalsium repertorum*. 1786.

⁴⁸ Ms J 13.2. *Katalog derer bey den, den zwanzigsten März aufgehbenen in Zipser Komitat liegend Pauliner Konvents zu Kaismarck vorgefundenen Buchern*. s.d.

⁴⁹ Ms J 13.5. *Catalogus librorum in conv. Mariae Thallensi aboliti ord. Paulinorum sito in com. Poseniensi repertorum a. 1786. die 21. Martii*. (Illati bibl. m. Junio a. 1787.)

⁵⁰ Ms J 13.9. *Catalogus libr. in bibl. aboliti conv. p. Paul. S. A. Ujheliensium repertorum*.

⁵¹ CHALUPECKÝ, I.: *P. Romuald Hadbavný – archívny výskum*. In: Tyrol, A. (ed.) *Historicko-exegetický výskum Kamaldulského prekladu Biblie II*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku 2010, s. 11, 12.

⁵² Ms J 15.2. *Generalis elenchus librorum penes sublato conv. ord. religiosorum Camaldulensium et monialium s. Clarae reperibilium*. Conv. in Majk, Zombor, Rubri Claustri s. Clarae Poseniensis et Budensis. 29. 5. 1782. Kláštor v Lechnici sa nachádza na s. 23-35.

- (s. 30) Exercitia S. P. Ignatii.
Vita B. Francisci.
(s. 31) Devotio s. P. Ignatii.
Exercitia spiritualia S. Ignatii.

23. Kamalduli v Lánszéri:⁵³

- (s. 40) Biblia sacra suspecta in 4°.
(s. 42) S. Ignatii asceticus.

Na základe podrobného štúdia katalógov súpisov konfiskátov z jezuitských a iných rehoľných knižníc do Univerzitnej knižnice v Budapešti po r. 1773 a z uvedených excerptov vyplývajú nasledujúce závery:

1. Jezuiti pri pastorácii používali relatívne veľké množstvo slavistickej literatúry, predovšetkým v češtine. Rovnako si vo väčšine prípadov vystačili s českými prekladmi Biblie.

2. Napriek počiatocnému nadšeniu treba skonštatovať, že označenie „*slavonica*“, „*slavonice*“, „*slavica*“ nie vždy nutne označujú slovenské preklady. Nielen pri vydaniach Písma, ale aj u inej literatúry bolo vo viacerých katalógoch zjavné, že ich vyhotovovali úradníci, ktorí buď neboli v oblasti slovanských jazykov zbehlí a vyslovene nevedeli rozoznať slovenčinu a češtinu (prípady katalógov knižníc v Košiciach, Trenčíne, Trnave, Pavlíni v Kežmarku, Alba Julia, Budapešť, Pázmaneum), prípadne české preklady nazývajú „*slavica*“, čím zrejme myslia príslušnosť ku slovanským jazykom (Banská Bystrica, Skalica). Napriek tomu nám stále zostáva niekoľko otáznych názvov, ktoré by mohli skrývať slovenské preklady Písma:

- Biblia Slavonica absque anno et loco* v Levoči,
Novum Testamentum S(alvatoris): N(ostri): J(esu): C(hristi): Absque loco, 1730 Slavonicus
rovnako v Levoči,
Evangelia Slavonica v Kláštore pod Znievom,
Evangelia slavonica v Spišskej Kapitule,
Biblia Slavonica sine titulo antiquissimae editionis v Žiline
Biblia sacra suspecta u kamaldulov v Lánszéri.

Bez podrobného výskumu ďalších osudov a prípadnej súčasnej lokácie týchto zväzkov však nateraz musíme všetky závery o nich považovať za hypotézy.

3. Pôvodne objavený zápis z inventára levočského kolégia „*Novum Testamentum Slavonice*“ a „*Integra Biblia Slavonice*“⁵⁴ zrejme skutočne pomenúva nateraz neznáme preklady Nového zákona a celého Písma, s veľkou pravdepodobnosťou v slovenčine. Pochybnosti o tom môžeme vysloviť na základe katalógu kníh, ktoré boli ponechané na

⁵³ Ms J 15.2. *Conscriptio librorum in bibliotheca aboliti Ord. Camaldul. Lanzerien(sis) repertorum.*

⁵⁴ MOL, E-152, Acta Jesuitica. Dobox 35, fasc. 7. *Liber oeconomicus bonorum fundationalium Collegij Leutschoviensis Soc(ieta)tis Jesu, annexis Varijs circa eadem bona, ad Collegium spectantibus, observationibus, conscriptus. Anno 1727, s. 479.*

svojich pôvodných miestach, kde sa *Biblia slavonica* zrazu nazýva *Biblia Bohemica*.⁵⁵ Je rovnako zaujímavé, že hľadaná slovenská Biblia a nový zákon sa v katalógu knižnice levočských jezuitov objavili medzi heretikmi a zakázanými knihami.⁵⁶ Hypotetickým vysvetlením môže byť neznalosť autora katalógu, ktorý knihy v neznámom jazyku, Bibliu navyše bez obalu, považoval jednoducho za prácu nekatolíkov. Celkom vieryhodne však znie i opačná hypotéza, a to že vôbec nejde o slovenské preklady, ale o staršie české protestantské preklady. Rovnako ako pri predchádzajúcom bode, aj tu je nutné upozorniť, že za súčasného stavu poznania môžeme o prítomnosti slovenských prekladov Biblie a Nového zákona v Kolégiu S. J. v Levoči r. 1727 – 1773 uvažovať len v hypotetickej rovine.

4. Podľa súpisu Biblií a ich rôznych častí (nr. 1110-1507 v súbornom katalógu konfiskátov)⁵⁷ sa do Univerzitnej knižnice v Budapešti žiadne slovenské (slavonica) preklady Biblie z prvej polovice 18. stor. nedostali. Prevzali sem len tridsať zväzkov českých prekladov Sv. písma.

5. Kvôli všetkým uvedeným skutočnostiam je nevyhnutné nastolené hypotézy podložiť či vyvrátiť ďalším výskumom. Zaiste treba podrobiť bádaniu všetky knižnice a archívy na Slovensku, kde by sa mohli vyskytnúť knižné či archívne pozostalosti po zrušených reholiach, predovšetkým jezuitov a piaristov. Kvôli výskumu bude treba navštíviť Széchényi könyvtár a rovnako opäť aj Egyetemi könyvtár v Budapešti, kde bude treba pomocou katalógov sledovať konkrétne zväzky a podľa možnosti vystopovať ich súčasnú lokáciu. Taktiež bude potrebné v Magyar Országos Levéltár v Budapešti skúmať archívne fondy Spoločnosti Ježišovej z územia Slovenska. V priebehu riešenia projektu som podrobil výskumu časť archívneho fondu E-152 - Acta Jesuitica, a to fascikle, ktoré obsahujú dokumenty k levočskému kolégiu a kapitulskej rezidencii. Žiaľ, žiadna ďalšia informácia o Bibliách či prípadných prekladateľských aktivitách sa neobjavila. Treba preto ešte skúmať fondy ostatných jezuitských inštitútov na Slovensku, ako aj piaristov.

⁵⁵ Ms J 18. *Elenchus librorum in bibliothecis variis infranotatis post repartitionem remanentium Agriensis. Alba Regalensis. Baziniensis. Cassoviensis. Comaromiensis. Eperjesiensis. Fluminensis. Ginsiensis. Gyöngyösiensis. Jaurinensis. Leopoldopolitanus. Leutschoviensis. Magno-Varadinensis. Nagy-Banyensis. Neosoliensis. Psoniensis confixorum. Psoniensis apothecae. Psoniensis residentiae. Psoniensis collegii. Quinque ecclesiensis. Rosnaviensis. Sáros-Patakiensis. Scepusiensis. Schemnitzensis. Solnensis. Soproniensis. Strigoniensis. Szokolczensis. Temesiensis, Trenchiniensis, Thuroczensis. Tyrnaviensis. Vrbiczensis. Zagrabiensis.*

⁵⁶ Ms J 10.5. *Elenchus Librorum abolitae Societatis Collegii Leutschoviensis.* S. d. non ante 1773.

⁵⁷ Ms J 11. *Elenchus generalis librorum, qui ex bibliothecis, quas abolita soc. Jesu in regno Hungariae, et provinciis eidem incorporatis habebat pro bibliotheca regiae universitatis Budensis, velut in eadem adhuc desiderati selecti sunt Budae in bibl. regiae univ. 1782. diebus Jan. 14-27. Martii.* Adjectus est index elenchorum particularium et supplementum.

2. Súdobé slovaciká vo fonde Univerzitnej knižnice v Budapešti

Počas výskumu katalógov konfiskátov v Univerzitnej knižnici v Budapešti som z tamojšej zbierky rukopisov a vzácných tlačí preskúmal vybrané slovaciká, ktoré samotné, prípadne ich autori, by mohli mať nejaký vzťah ku Kamaldulskej Biblii. Zo všetkých uvedených rukopisov boli v Budapešti vyhotovené niekoľkostranové digitálne kópie, ktoré v ďalšom skúmaní poslúžia ako základné vzorky pre paleografický rozbor a porovnanie s rukopisom Kamaldulskej Biblie. Vzorky sú uložené na CD v knižnici Kňazského seminára biskupa Jána Vojtáššáka.

Ku Prawde wodýci predchudce ... ⁵⁸ ([príloha 9](#))

V prvom rade som preskúmal rukopis *Ku Prawde wodýci predchudce* .... Ide o preklad známeho Pázmáňovho katechizmu z maďarčiny. Manuskript má 1066 fólií a je veľkosti fólio. Napriek tomu, že to nie je prekladateľská práca, spojená s latinčinou, samotné dielo dokazuje, že jezuiti sa venovali prekladateľskej činnosti. V samotnom titule rukopisu sa vyznáva sám autor prekladu: „*Na obecnu Slowenčinu ... obraceni, od gedneho kneza z Towarizstwa JEŽIŽSSOWEHO*“. Podľa viacerých autorov preklad vznikol už r. 1634 a rukopis, uložený v Univerzitnej knižnici v Budapešti, je len odpisom, ktorý vznikol o sto rokov neskôr.⁵⁹

Text rukopisu je slovenský, ale marginálne poznámky sú väčšinou latinské – jednak sú tu citačné odkazy na Sv. písmo, jednak na rôznu súdobú literatúru. Slovenských poznámok je len zopár a napospol ide o korektúry. Ďalšou dôležitou vecou sú editorské a prekladateľské poznámky, ktoré robila druhá ruka na spodnom okraji strán. Napríklad na s. 361 dole: „*Loco Žide ponatur ze Židowskeho Národu.*“

Na s. 362 dole je prekladateľská poznámka: „*Videtur pro meliori sensu loco praesentis: chránegi futurum: chráňyt budu poni debere.*“

Zaujímavou paralelou s Kamaldulskou Bibliou je fakt, že oba rukopisy boli zjavne pripravované do tlače, ide v podstate o čistopisy. Ako môžeme usudzovať z poznámok,

⁵⁸ Ms A 79. *Kv Prawde / wodýci / predchudce / ktereho zepsal, a / w uherskem gazyku dwa krat witlačyti / dal, nagprw Leta Páne 1613. po druhe / 1623. / Peter Pázmány / Ostrihomski arci-byskup. / Niňy / Na obecnu Slowenčinu pro snadnegsse obecně- / ho také člověka wirozmeňy, wssem Dussy swých, / spaseňy – skrze gedinku prawú wýru, o kterege Sw. Pawel, ad / Ephes. 4 versu 5. zmyňku čyňy, úprimně wihle- / dawagýcim (k úžitku katolýkum k stalosti we wýre a po- / twrdeňy, a zahanbeňy falessných učyte- / luv, obraceni, od gedneho kne- / za z Towarizstwa / JEŽIŽSSOWEHO. / Leta Páne / 1734.*

⁵⁹ Rukopisom sa zaoberal napr. KÁFER, István: *Az Isteni Igazsága Vezérlő Kalauz 1634-es szlovák fordításának kézírata*. In: Világirodalmi Figyelő, roč. 5, č. 2 (1959), s. 176 – 180 a ŠPÁNIOVÁ, Marta: *Katolícke bestsellery v literatúre 17. storočia: Z vydavateľskej produkcie bratislavských typografov*. (1. časť). In: *Studia bibliographica Posoniensia*. I/2009. Bratislava : Univerzitná knižnica v Bratislave 2009, s. 27 – 49. Viacerí slovenskí autori rukopis využili pri analýze predbernolákovskej slovenčiny.

podstatným rozdielom je, že zatiaľ čo *Ku Prawde wodýci predchudce* už prešiel cenzorskou a editorskou kontrolou, Kamaldulská Biblia sa do tohto štádia nedostala.⁶⁰

Zaujímavou možnosťou bolo porovnať preklady citátov zo Sv. písma s prekladmi v Kamaldulskej Biblii:

Num 20, 6

Predchudce: „*Pane Bože wisliss kryk lydu tohoto, a otewri gym pokladnycu swú, a studnicu žiweg wodi, aby se nasytili, a ne reptali.*“

KB: „*Pane Bože uslyss kryk lidu tohoto a otewri gym poklad swúg studnú wodi žiweg žeby kdiž napogeny budú, prestalo skamrani gegich.*“

Mat 9, 13

Predchudce: „*Ne prissel sem wolat sprawedliwych, než hryssnykuw.*“

KB: „*Nebo sem neprissel wolati sprawedliwych ale hrissnych.*“

*Vitae patrum aneb žiwoti otcu ...*⁶¹ ([príloha 10](#))

Dvojzväzkový rukopis *Vitae patrum aneb žiwoti otcu* nesie exlibris Kláštora pavlínov v Šaštíne: „*Inscriptus bibliothecae Sassiniensi o. s. P. p. e. 1764*“. Zaujímavé je aj vyznanie autora prekladu: „*z nemeckeho pak na slowensky gazik pretlumacil Gisty Knez z radu s. Pawlva prwnyho pustewnika.*“ Opäť teda nejde o preklad z latinčiny, dokazuje však prekladateľskú činnosť u rehole pavlínov. Prvý zväzok manuskriptu má 1326, druhý 1362 strán. Veľkosť zväzkov je fólio. Rukopisom sa intenzívne zaoberá Slavistický ústav Jána Stanislava SAV pod vedením doc. PhDr. Eleny Krasnovskej, CSc.⁶²

*Žiwot Mariae Stuartry ...*⁶³ ([príloha 11](#))

⁶⁰ Že v prípade *Predchudce* ide o rukopis, predkladaný cenzorovi na schválenie pre tlač, sa uvádza v poznámke na konci fol. 7a, kde je priamy odkaz cenzorovi: „*Paris Papai verbum: bé-fejezem, Latiné reddit: Recapitulo, quod aliás significat: Dyakugem, sed hoc mihi sensum non bene videt(ur) in Slavonico exprimere. Iudicet Censor, et eligat, quod magis sensum exprimat.*“ Že ide o prípravu pre tlač, potvrdzuje sám autor rukopisu v úvode, fol. 4b: „*Nebo ačkolwek za to slibyť ne můžem, že pri tolko nesčítelných Citacij, a naznamenaneho počtu, z prihodu kňech tlačyteluw, neb ruky meg, očí a pamety nedostatku, chyba se snad že stala; neb ten sám zná, kteri w tlačeňy knech zbehli gest, gak tessko ge wssem takowymto chybám ugýři: wssak za to, smele, bezpečně, a opravdiwe slibugem, že ffalessne sem žádnemu nyc ne pripýsal ...*“

⁶¹ Ms A 25. *Vitae patrum aneb žiwoti otcu to gest spisowani mnohych starich otcu a pustewniku, gak take y gegich rozprawenich, a ucinku genž, w latinske recy z weliku pilnosti a práci složil welebni otec Herybertus Rosweyduš, . . . na nemecku rec preložil pan Mathaeus Rottler farar w Geyzingu z nemeckeho pak na slowensky gazik pretlumacil Gisty Knez z radu s. Pawlva prwnyho pustewnika.* 1764.

⁶² Vydávanie cyrilských rukopisných pamiatok byzantskej tradície na Slovensku. Dostupné online: <http://www.slavu.sav.sk/granty/medzinarodny.php> (16. 11. 2012).

⁶³ Ms A 230. *Žiwot Mariae Stuartry Frantysška druhyho francuzkyho krále wdowi od Florimunda Remunda, w latinskym gaziku složení, a skrze gistyho Rehojnka radu swatýho Pawla prwnýho pustewnyka na slovenskú rec preloženj.* 1764.

Tento rukopis je rovnako dielom toho istého prekladateľa z rehole pavlínov a rovnako nesie exlibris šaštínskeho kláštora: „*Inscriptus bibliothecae Sassiniensi ord. s. Pauli p. e. 1764*“. Má 173 fólií a je veľkosti 4°. V tomto prípade, ako uvádza sám autor, ide o preklad z latinčiny.

Rozborenj Jeruzalemského mesta ... ⁶⁴ ([príloha 12](#))

Rukopis je tretím z prekladateľských diel zatiaľ neznámeho člena rehole pavlínov a taktiež nesie exlibris šaštínskeho kláštora: „*Bibliothecae Sassiniensis ord. a. P. pr. e. 1764*“. Manuscript má 221 fólií a je veľkosti 4°.

Blosjusse Ludwyka. Ray werneg dussi ... ⁶⁵ ([príloha 13](#))

Rukopis zo všetkých prskúmaných vzoriek vykazuje najvýraznejšiu podobnosť formálnej úpravy i rukopisu. Nesie exlibris Kláštora v Lechnici: „*S. er. s. Antonii abbatis de valle Lechnicz*“. Nie je presne datovaný, jeho vznik sa však kladie do 18. stor. Aj týmto manuskriptom sa zaoberá Slavistický ústav Jána Stanislava SAV pod vedením doc. PhDr. Eleny Krasnovskej, CSc.⁶⁶

Latsny. Dictionarium ... ⁶⁷ ([príloha 14](#))

Rukopis slovníka, ktorý spísal Latsny, farár v Nepochoch. Má 358 strán a veľkosť 8°. Autor sa pomocou tohto lexikografického dielka pokúšal poukázať na podobnosť maďarčina, latinčiny a slovenčiny.

Syllabus dictionarii latino-slavonicus ... ⁶⁸ ([príloha 15](#))

Toto lexikografické dielo vo svojom titule priamo nesie zmienku o Kamaldulskej Biblii, ktorá „bola v poslednom čase preložená“: „*utut congruum idioma Slavonicum ejusdem s.*

⁶⁴ Ms A 231. *Rozborenj Jeruzalemského mesta od Jozefa Flawia žida w ctyrech knihách zepsané a na slowensky gazik skrze gistého kneze z radu swatého Pawla prwnyho pustevnjka preložené.* 1764.

⁶⁵ Ms A 24. *Blosjusse Ludwyka. Ray werneg dussi, castka prwny aneb zákon žiwota duchownýho.* - Fol. (saec. XVII.)

⁶⁶ Vydávanie cyrilských rukopisných pamiatok byzantskej tradície na Slovensku. Dostupné online: <http://www.slavu.sav.sk/granty/medzinarodny.php> (16. 11. 2012).

⁶⁷ Ms H 10. *Latsny. Dictionarium cognationem seu convenientiam linguarum Hungaricae et Slavicae exhibens, pro nationalibus scholis Slavonicis adornatum.* Per dominum Latsny WDR. Necz-palensem. (18. stor.)

⁶⁸ Ms H 64. *Syllabus dictionarii latino-slavonicus ex tribus numero dictionariis potissimum (in gratiam componentium libros) synonymis, significatis et epithetis collectus et auctus. necnon tam a Graeco idioma, quam ex s. scriptura, aliisque quibusdam significatis nondum elucidatis, in lucem tamen desumptis compilatus. cui et compositi et utut congruum idioma Slavonicum ejusdem s. scripturae noviter translatae concidit, cum brevi quoque methodo parvulorum, rite videlicet scribendi, formandi et pronuntiandi nonnullas voces in orthographo Slavonico idioma, quod exemplis deducitur. In calce hujus libri dillicide explanata et substrata.* Anno Dni 1763.

scripturae noviter translatae concidit“. Manuskript nesie exlibris Kláštora v Lechnici: „*S. Eremi s. Antonii ab. de valle Lechnicz*“. Lexikálnou analýzou slovníka sa zaoberala predovšetkým doc. Jana Skladaná.⁶⁹

3. Omšová kniha kamaldulov z Červeného kláštora 1735 – 1782 (príloha 16)

Knižnice Spišskej Kapituly sa v súvislosti s obnovou Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka v r. 1991 premanentne spracúvajú už niekoľko rokov. Práce sa však doteraz týkali len tzv. „živého“ fondu, ktorý slúži poslucháčom Teologického inštitútu TF KU v Spišskom Podhradí. Spracovanie historických knižničných fondov sa začalo len relatívne nedávno. Pri inventarizácii Historickej knižnice Spišského biskupstva bola v novembri tohto roku objavená jedinečná akvizícia k doteraz známym zachovaným archívnym dokumentom Kamaldulov v Lechnici – *Liber missarum* kláštora z r. 1735 – 1782.⁷⁰

Kniha má rozmery: 335x225 mm, rozmery fólie sú 331x212 mm. Spolu je dnes v knihe 179 fólií, z ktorých 171 nesie text, posledných osem je prázdnych. Knižný korpus je viazaný na štyri pravé väzy, na oboch koncoch chrbta sú pomocné väzy, väzba je však bez kapitákových väzov. Chrbát korpusu je podlepený. Prídoštia obalu tvorí papierová lepenka, potiahnutá svetlým papierom, chrbát knihy je celokožený a všetky náročia sú opatrené koženými nárožníkmi rovnakej hnedej farby. Celý obal je zdobený slepotlačou, ktorá plynulo prechádza z kožených na papierové časti. V dolných oblastiach obalu je však kvôli deštrukcii nečitateľná. Väzba bola pôvodne opatrená dvoma šnúrkami na zväzovanie, stopa po šnúrke prírodnej farby je na prednej i zadnej strane v hornej časti obalu. V dolnej časti sa kvôli spomínanému opotrebeniu šnúrka nezachovala, v lepenke sú však badateľné výrezy, kde bola pôvodne vsadená. Medzi pomocným väzom a prvým väzom je na chrbáte vlepý titulník s ťažko identifikovateľným nápisom *LIBER / MISAR(um)*, medzi prvým a druhým väzom čiastočne poškodený titulník s nápisom, ktorý sa dá odhadnúť na základe obsahu knihy: *AB / ANNO / (1735)*. Na prednej strane obalu je v hornej tretine nalepený poškodený titulník, z ktorého chýba či je nečitateľná dolná tretina. Identifikovať nápis nám opäť pomôže vnútorný titulok: *LIBER MISSARUM / SEU / ONERA TAM PERPETUA / QUAM*

⁶⁹ SKLADANÁ, J.: *O vzniku a autorstve tzv. Hadbavného slovníka z r. 1763*. In: Jazykovedné štúdie. 11. Jónov zborník. Red. J. Ružička. Bratislava : Vydavateľstvo SAV 1971, s. 143- 151. SKLADANÁ, J.: *Kamaldulský latinsko-slovenský slovník z roku 1763*. – In: *O prekladoch Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov*. Red. J. Doruľa. Bratislava, Slavistický kabinet SAV 1997, s. 53 – 70. a iné štúdie.

⁷⁰ Kniha bola uložená v biskupskom paláci medzi vzácnejšími rukopismi, ktoré boli postáňované zo všetkých knižníc, ktoré v Spišskej Kapitule počas totality zostali. Je preto rovnako možné, že pôvodne patrila do Knižnice Spišskej kapituly.

TEMPORALIA / In hac (E)rem(o s.) An(to)ni(i) (Magni) ... Zvyšok nápisu je nečitateľný. Rozmery titulníka by za predpokladu dodržania veľkosti písma pripustili ešte ďalší riadok.

Medzi fol. 127 a 128 je vystrihnutá fólia. Mohol to však urobiť v dôsledku chyby už súdobý zapisovateľ, nakoľko dátumy zápisov sa nezdajú prerušené. Podobná situácia je medzi fol. 170 a 171.

Na fólii 1a je pozdrav a úplne na hornom okraji fólie iniciály mien sv. Rodiny (I. M. I.), na verse tej istej fólie dedikácia.

Titulná strana nesie nápis:

LIBER MISSARUM / SEU / ONERA TAM PERPETUA / QUAM TEMPORALIA / IN HAC EREMO S. ANTONII MAGNI / AD LECHNICZ A R.R. P.P. EREMITIS / CAMALDULENSIBUS CONGREGATIONIS MONTIS CORONAE OBSERVANDA / QUORUM PERPETUORUM ONERUM / (PROUT IN LIBRO CAPITULARI ITA / ET IN HOC) UBERRIMA INVENTITVR / CONSCRIPTIO: TEMPORALIUM VERO / SIVE MENSTRUALIUM, SIVE HEBDOMA-/DALIUM, SIVE DIURNALIUM, ACCURA-/TA TAM PERCEPTIO, SEU INTROI-/TUS, QUAM EORUM FIDELIS, AC CO(N)-/SCIENTIOSA DISPENSATIO SEU / EXITUS / ab / 1735.

Obsah knihy

Tejto omšovej knihe predchádzala iná, staršia. Hovorí sa o tom priamo na fol. 10a. Obsah knihy sa dá rozdeliť do troch väčších celkov. Na fóliách 3a – 5a sú zapísané omšové fundácie s povinnosťami slúžiť omše:

fol. 3a. 1.) Fundácia za zakladateľa kláštora, nitrianskeho biskupa Ladislava Mattyassovského – denne jedna omša.

2.) Fundácia za zosnulých z kongregácie – za kamaldulov, ale aj za iných rehoľníkov a rehoľnice, členov kongregácie – týždenne jedna omša.

3.) štyri povinné sviatky, určené regulou: 1. 1. novembra, 2. v pondelok po sviatku sv. Martina za všetkých rehoľníkov a dobrodinčov kongregácie, 3. po prvej pôstnej nedeli za rodičov rehoľníkov, 4. po oktáve Zjavenia Pána výročná omša za rehoľníkov, ktorí zomreli v minulom roku.

fol. 3b. 4.) Fundácia Jána Bielskeho, spišského kanonika – kustóda, ktorý 26. 6. 1725 testamentárne založil fundáciu na 200 zlatých na jednu omšu mesačne, okrem toho kláštora odkázal jednu vinicu, ktorá bola odhadnutá na hodnotu 200 uhorských, resp. nemeckých zlatých, za čo treba odslúžiť jednu omšu mesačne. Obe fundácie boli poznačené aj v starej – prvej – omšovej knihe kláštora.

5.) Fundácia Mateja Klára, spišského kanonika – kantora, ktorý 20. 12. 1726 testamentárne založil fundáciu na tri omše mesačne – na jednu omšu mesačne určil fundáciu 200 uhorských zlatých, na ďalšie dve omše mesačne určil 200 nemeckých (rýnskych?) zlatých.

fol. 4a. 6.) Fundácia fráttra Ján Podhoraniho (Podhoranij), ktorý 1. 6. 1739 určil 1000 uhorských zlatých na jednu omšu mesačne a zároveň výročnú omšu za jeho zomrelých rodičov a manželku a ďalšiu jednu omšu mesačne za neho samého a za zosnulých z celej rodiny. Výročná omša bola určená na pondelok po prvej septembrovej nedeli.

7.) Fundácia Salomey Murányi (Murányiana), ktorá určila 700 uhorských zlatých a jednu omšu týždenne za seba a po jej smrti za seba a za zosnulých z celej jej rodiny.

fol. 4b. 8.) Fundácia Žigmunda Kapyho de Kapyvára, zvoleného dulmenského biskupa, opáta BPM de Almád, ktorý určil 2000 uhorských zlatých pre kláštor, z výnosu z ktorých mu mali do konca života poskytnúť ubytovanie a po jeho smrti sa majú zaňho odslúžiť týždenne dve omše. Zomrel 3. 7. 1740.

9.) Fundácia Samuela Királya (Király), ktorý 3. 9. 1740 určil 100 rýnskych zlatých s tou podmienkou, že z výnosu si za jeho života mal kláštor nechávať ročne 6 zlatých, po jeho smrti sa zaňho má ročne odslúžiť 6 omší. Zomrel 21. 3. 1741. Omše boli určené na mesiac marec, kedy zomrel.

10.) Fundácia, založená po vizitácii 2. 9. 1744, podľa ktorej sa mala odslúžiť omša ku cti Najsvätejšej Trojice, na udržiavanie tohto kláštora a za plody zeme.

11.) Fundácia Petra Viliama Castelain de Montigny, zvoleného tragurienskeho biskupa, spišského kanonika, za ktorého sa má odslúžiť jednu omšu týždenne a okrem toho výročná omša v deň jeho smrti, t. j. 4. 10.

12.) Fundácia Anny Vitalis Kiraly vdovy po Samuelovi Kiraly, ktorá 20. 11. 1744 určila 100 uhorských zlatých za ktorú treba odslúžiť vždy v marci 5 omší. Zomrela 1. 4. 1749.

13.) Fundácia Salomey (Podgianin ? – poškodená fólia, por. zápis na fol. 79b), ktorá určila 1000 uhorských zlatých na dve omše týždenne za zosnulých. Výnos z týchto peňazí bol čiastočne použitý na stavbu kaplnky.

fol. 5a. 14.) Fundácia Juraja Leonarda, ktorá bola založená 4. 1. 1757, kedy fundátor určil 1000 zlatých rýnskych zlatých, za ktoré sa má odslúžiť ročne 60 omší za fundátora, jeho rodičov a všetkých príbuzných. Leonard žil v Spišskej Starej Vsi ako inskripcionalista.

15.) Fundácia Andreja Merényiho, miestodržiteľa Regiminis Hallerianni, ktorý 2. 11. 1758 testamentárne určil 300 rýnskych zlatých na 36 omší ročne na úmysel fundátora.

Na fóliách 6a – 9b sa nachádza nekrológ pátrov a frátrov vo všetkých kamaldulských kláštoroch z rokov 1735 – 1762 vrátane.

Na fóliu 10a začína vlastná intenčná kniha. Končí fóliou 171a, na ktorej je posledný zápis: *Manualibus sacris omnibus expositis et absolutis 5a Maij, ab expositione publica est cessat(us), adeoq(ue) singulus liber ut sua(m) quilibe(t) intentionem absolvat. Ultimo expositore P. Michaele E. C. M. C. M. p.*

Posledných osem fólií zväzku je prázdnych.

Filigrány a ďalšie detaily z obsahu

V knihe je použitý papier so štyrmi druhmi filigránov:

Prvý, ktorý sa vyskytuje najčastejšie, je dvojhlavá orlica s korunou nad hlavami a so srdcom cez celý trup, v ktorom je vpísané majuskulné písmeno M ([príloha 17](#)). Ostatné filigrány sa vyskytujú každý iba jeden krát: na fol. 5 – majuskulné písmená I M (I má bodku) ([príloha 18](#)). Na fol. 46 – majuskulné písmená H R V (U?), R je prevýšené korunou, V (U?) sa zdá byť napodobeninou kurzívy, až môže ísť o nevýrazný vlnkovitý ornament ([príloha 19](#)). Na fol. 51 – jazdec na koni s trúbkou ([príloha 20](#)).

Pre potreby výskumu vzniku Kamaldulskej Biblie sú v omšovej knihe podstatné aj okolnosti dodávok rôznych potrieb pre kláštor, ktoré sa tu odrazili zaujímavým spôsobom. V prvom rade treba skonštatovať, že všetky potreby a zásoby kláštora dodával už pred rokom 1734 stále obchodník z Viedne (*materialista*). Na začiatku omšovej knihy je to František Dionýz Egger. Až do polovice mája 1735 to bol občas aj ďalší Viedenčan, Andreas Tribaumer, no od 23. 5. 1735 až do 6. 9. 1746 to bol výhradne sám František Dionýz Egger.⁷¹ V období od začiatku septembra až do 13. 10. 1746 dodával kláštoru aj ďalší Viedenčan, Anton Leüthner, potom túto úlohu natrvalo prevzal sám Leüthner. Od 26. 7. 1761 sa objavujú aj dodávky od Jozefa Korbera, rovnako z Viedne. Anton Leüthner zomrel niekedy pred 1. 5. 1763.⁷² Kláštoru naďalej dodávala potreby jeho manželka. Tá zomrela niekedy pred 15. 10. 1775.⁷³ V dodávkach kláštora pokračoval od decembra 1775 ďalší príslušník kupeckej rodiny Leüthnerovco. 4. 11. 1776 sa dozvedáme, že je to syn, Anton Leüthner.⁷⁴

Platby sa uskutočňovali dvojakým spôsobom: Buď obchodník poslal kláštoru rovno vyúčtovanie i počet omšových intencií, ktoré za vynaloženú sumu požadoval, alebo vyúčtoval nákup pre kláštor viedenskému priorovi, prípadne prokurátorovi, a ten poslal intencie, nazbierané vo Viedni, v príslušnom počte kláštoru v Lechnici, pričom štipendiom z týchto

⁷¹ Výnimku tvorilo niekoľko príležitostných dodávok záhradníckeho náradia a hodín, ktoré zabezpečili iní obchodníci/majstri.

⁷² *Liber missarum*, fol. 134a.

⁷³ *Liber missarum*, fol. 159a.

⁷⁴ *Liber missarum*, fol. 161a.

intencií zaplatil samotný nákup. Otázna je cena omšového štipendia. Na niekoľkých málo miestach je však uvedená suma, venovaná kláštora na odslúženie omší a zároveň počet omší, ktoré sa za ňu majú odslúžiť. Napríklad na fol. 115b (14. 1. 1758) sa uvádza hodnota omšovej intencie 30 grajciarov. Hneď na tej istej fólii (14. 1. 1758) sa však uvádza hodnota intencie 17 grajciarov. Na fol. 121b (17. 2. 1760) sa uvádza hodnota jedného štipendia 17 grajciarov. Ako ďalší príklad možno uviesť dohodu z 30. 6. 1760, kedy farár v Lomničke Karol Hornlák od kláštora prevzal/odkúpil voz v hodnote 10 zlatých. Kláštor mu dlh vyčíslil v 53 omšových intenciách, ktoré má Hornlák odslúžiť. To by znamenalo, že jedno omšové štipendium malo v tomto prípade hodnotu približne 12 grajciarov. (1 zl. = 60 grajciarov.)

Zaujímavé sú aj niektoré komodity, prípadne ďalšie obcodné položky:

2. 11. 1752 páter prior, don Adam, za zviazanie rôznych kníh a za zadováženie viacerých ďalších vo Viedni vyčíslil 63 fl., 15 gr., za ktoré požaduje 185 intencií.⁷⁵

25. 6. 1753 poslal generálny vikár, páter don Adam, 33 intencií za zviazanie kláštorných kníh u kníhviazača vo Viedni.⁷⁶ Oba zápisy znamenajú, že Kláštor v Lechnici si dával svoje knihy viazať vo Viedni. Samozrejme to neznamená, že sa tak dialo vždy, nakoľko som objavil len dva takéto záznamy. Je možné, že sa tak dialo len vo výnimočných prípadoch, alebo so vzácnjšími zväzkami.

7. 3. 1757 odovzdal páter, don Anzelm, 4 omšové intencie za viaceré knihy na zvláštnom papieri, ktoré od neho prijal pre úžitok kláštora páter prior Venancius.⁷⁷

Žiaľ, nie všetky záznamy o nákupe prostredníctvom omšových intencií sú podrobné, často sa vyskytujú len informácie o „nejakom obraze“, „nákupe“ či „nejakých knihách“. Nie je preto možné zistiť, čo všetko z Viedne nakúpili a koľko kníh popísaným spôsobom nadobudli v priebehu rokov 1735 – 1782. Sú tu však vymenované aspoň najdôležitejšie diela. Žiaľ, akákoľvek zmienka o Kamaldulskej Biblii absentuje. Napriek tomu je Liber missarum Kláštora v Lechnici významným objavom, ktorý poskytne množstvo informácií zo života kláštora i jednotlivých pátrov.

4. Romuald Hadbavný

Viacere biografické lexikóny a príručky, ako aj mnohí autori⁷⁸ uvádzajú bez bližšieho udania prameňa, že Romuald Hadbavný sa narodil pred 10. novembrom 1714 v Jánovciach – Machalovciach a zomrel 30. augusta 1780 v Červenom Kláštore.

⁷⁵ *Liber missarum*, fol. 100b.

⁷⁶ *Liber missarum*, fol. 102b.

⁷⁷ *Liber missarum*, fol. 113a. „... in recompensationem plurium librorum chartae specialioris, quam A. R. D. Venantius prior ab eodem pro usu eremi acceptavit.“

Zdalo sa potrebné tieto údaje preveriť priamo v archívnych prameňoch. V Štátnom archíve v Levoči je zbierka originálov cirkevných matrik z územia Spiša z obdobia rokov 1599 – 1952, ktoré sú verejnosti prístupné na mikrofilmoch. Žiaľ, v matrikách farnosti Jánovce, kam patrila i osada Machalovce, som meno Hadbavný nenašiel, a to ani po prejení širšieho časového rozsahu rokov 1710 – 1720. Romuald Hadbavný sa teda v Jánovciach – Machalovciach nenarodil.

Následne mi na pomoc prišla kolegyňa Mgr. Agnesa Žifčáková zo Štátneho archívu v Levoči, ktorá ma láskavo upozornila na svoj starší nepublikovaný genealogický výskum rodiny Hadbavných. Tá podľa nej nežila v Machalovciach, ale v kúrii Tybe, ktorá patrila do farnosti Letanovce. Zaujímavosťou však je, že Peter Hadbavni a jeho manželka Mária Grodkovszki sa cítili byť príslušní do Machaloviec a svoje deti chodili krstiť do Spišského Štvrtka. Agnesa Žifčáková svojho času prešla matričné záznamy z rokov 1673 – 1762. Spolu našla troch potomkov Petra Hadbavného a Márie, rodenej Grodkovszki: Štefana, nar. 10. 11. 1714, Baltazára, nar. 1. 11. 1720 a Jána, nar. 1. 1. 1724.⁷⁹ Po vyhľadani matriky pokrstených zo Spišského Štvrtka r. 1714 som na konci roka mimo chronologického poradia našiel zápis inou rukou: „*NB. 10. Novembris Baptizatus est infans Machal(falvensis) per R(everendum) P(atrem) Ambrosium⁸⁰N(omi)ne Stephanus leg(itimus) Parent(um) G(enerosis) D(omini) Petri Hadbavni et Mariae Grodkovszki. Patrini fuere G(enerosus) D(ominus) Andreas Budaczij et Maria Bor, consors.*“ Páter Romuald bol teda civilným menom Štefan a narodil sa rodičom šľachticovi Petrovi a Márii, rodenej Grodkovszkej, ktorí bývali v dnes už zaniknutej kúrii Tybe. Pokrstený bol v kostole vo Spišskom Štvrtku. Kedy a kde však páter Romuald zomrel?

Neúspešne som prehľadal matričné záznamy Lechnice, a to až v rozsiahlom rozpätí rokov 1766 – 1815. nachádzal som síce úmrtia bratov, aj úmrtia služobníkov kláštora, no samotného Romualda (či Štefana Hadbavného) sa mi nájsť nepodarilo. Skúsil som aj blízky Podolíneec, kde sa mohol Romuald po zrušení kamaldulov uchýliť ako duchovný, no ani tam som nenašiel nič. Na pomoc tu prichádza spomínaná novoobjavená Omšová kniha Červeného Kláštora. Nachádza sa tu nielen kompletný nekrológ kamaldulov z rokov 1735 – 1762, ale aj záznamy o smrti pátrov a frátrov, v súvislosti s povinnosťami slúženia omší za zosnulých. Po

⁷⁸ Encyklopédia Slovenska II. E – J. Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV 1978, s. 212, 213; Slovenský biografický slovník. II. zväzok. E – J. Martin : Matica slovenská 1987, s. 256; Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava : Lúč 2000, s. 434; KOVALČÍK, V.: Romuald Hadbavný. In: Slovenské pohľady 96, 1980, s. 100-107; ŠIMONČIČ, Jozef: *Romuald Hadbavný a prvý slovenský preklad Svätého Písma*. In: Pútnik Svätovojtešský 2000, s. 100 – 104 a iní.

⁷⁹ Na tomto mieste ešte raz veľmi pekne ďakujem Mgr. Agnese Žifčákovej za poskytnutie údajov z jej výskumu.

⁸⁰ Podľa zápisov inde v matrike išlo o Ambróza Timanóczyho, OFMConv.

17. septembri 1780 sa začínajú slúžiť intencie v počte 164, ktoré za života prijal (požičal si – mutuaverat) od kláštora páter Romuald a nestihol ich odslúžiť. Žiadal, aby boli po jeho smrti odslúžené za spásu jeho duše. To znamená, že Romuald zomrel pred 17. 9. 1780. V omšovej knihe sa však žiaľ neuvádza, kde ani kedy Romuald zomrel. Okrem spomínaných 164 intencií sa za neho neslúžia ani žiadne iné votívne omše.⁸¹ Naposledy Romuald v omšovej knihe figuruje pred 19. 12. 1779, kedy vrátil kláštoru 3 „vypožičané“ intencie.⁸² Táto indícia, spolu s informáciou o prítomnosti „Podozrivej Biblie“ (Biblia sacra suspecta in 4°)⁸³ v katalógu konfiskátov z Kláštora kamaldulov v Lánszéri, kde sa Romuald istý čas zdržiaval, môžu byť vodítkami pre budúci výskum, ktorý by mohol objasniť posledné okamihy života pátra Romualda Hadbavného.

Mgr. Vladimír Olejník

Katedra histórie a biblických vied TI TF KU v Ružomberku
Spišské Podhradie – Spišská Kapitula

---

⁸¹ Liber missarum, fol. 169a.

⁸² Liber missarum, fol. 167b.

⁸³ Ms J 15.2. *Conscriptio librorum in bibliotheca aboliti Ord. Camaldul. Lanzerien(sis) repertorum.*